

Οι Μυκήνες περιβάλλονται με τα μοναδικά ίχνη ενός αρχαίου οδικού δικτύου που συνέδεε την ακρόπολη με την ενδοχώρα. Αυτοί οι δρόμοι, που σήμερα αποκαλούνται Μυκηναϊκοί, αποτελούν το καλύτερα διατηρημένο οδικό δίκτυο της εποχής, το οποίο σε συνδυασμό με το επιβλητικό, ορεινό και βραχώδες περιβάλλον συνθέτουν ένα μοναδικό πολιτιστικό και φυσικό τοπίο.

Τρητός Το ιερό βουνό των Μυκηναίων

ΚΕΙΜΕΝΟ- ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΕΣ: Κυριάκος Παπαγεωργίου

Όπως είναι γνωστό, στη διάρκεια του 13ου π.Χ. αιώνα οι Μυκήνες υπήρξαν η έδρα ενός πολύπλοκου οικονομικού και διοικητικού οργανισμού που βασιζόταν στις εμπορικές συναλλαγές με όλα τα κράτη - πόλεις της Μεσογείου κι επί πλέον, χάρη στη γεωγραφική της θέση, εξουσίαζε σχεδόν κι όλες τις χερσαίες επικοινωνίες.

Οι Μυκηναίοι διαφέντευαν με τη βοήθεια ενός περίπλοκου συστήματος, που σπριζόταν στις γρήγορες και ασφαλείς επικοινωνίες, πολλές περιοχές της Ελλάδας και ήταν ως εκ τούτου υποχρεωμένοι να βρίσκονται πολύ σύντομα οπουδήποτε. Έτσι, εκεί στα μέσα του 13ου π.Χ. αιώνα, οι Μυκηναίοι προχώρησαν στη δαπάνη κατασκευής ενός άριστα επιμελημένου οδικού δικτύου με αφετηρία την Πύλη των Λεόντων.

Οι δρόμοι αυτοί κατασκευάστηκαν λίγο πριν τις εκτεταμένες καταστροφές των μυκηναϊκών ανακτόρων. Αποτελούσαν γι αυτό μέρος του δικτύου ελέγχου και άμυνας της πόλης και εξασφάλιζαν τη γρήγο-

ρη επικοινωνία με τις μικρές συστάδες σπιτιών, γεωργικών εκμεταλλεύσεων και φρυκτωριών. Οι κτηνοτρόφοι γύρω από τις Μυκήνες ήταν πάρα πολλοί, την εποχή εκείνη, γιατί προμήθευαν την πρώτη ύλη για τα προϊόντα που είχαν ανάγκη και τα οποία αντάλλαζαν με χρυσό, χαλκό κι ελεφαντόδοντο. Οι δρόμοι αυτοί ήταν αναγκαίοι για την ασφαλή και γρήγορη αποστολή στρατευμάτων και τη φύλαξη των φυσικών περασμάτων.

Το 1884 ένας γερμανός στρατιωτικός, ο Β. Steffen τοπογράφησε την περιοχή κι εξέδωσε τους "Χάρτες των Μυκηνών" επισημαίνοντας για πρώτη φορά τα τμήματα δυο δρόμων που οδηγούσαν ανατολικά της ακρόπολης, ενώ η νεότερη έρευνα πρόσθεσε αποσπάσματα και ίχνη και άλλων δρόμων.

Οι αρχαιολόγοι πάντως σήμερα συμπεραίνουν ότι οι οδικές αυτές αρτηρίες των Μυκηναίων ήταν συνολικά τέσσερις. Οι τρεις από αυτές οδηγούσαν Βόρεια, σε διάφορες περιοχές της νότιας Κορινθίας, μέσω των περασμάτων του Τρητού (στενά Δερβενακίων), του Μαυρονερίου και

Αποψη του Τρητού και τις Μυκηναϊκής ακρόπολης σε πρώτο πλάνο.

της Κομποροείας (Κλεισούρα Αγιονορίου), ενώ ο τέταρτος συνέδεε τις Μυκήνες με την αρχαία Μιδέα και την Τίρυνθα. Οι δρόμοι αυτοί διέθεταν πολλές διακλαδώσεις, οι οποίες είναι ορατές ακόμη και σήμερα.

Το 2006 πήρα την απόφαση να διατρέξω την τελευταία (τέταρτη) πιο πάνω διαδρομή του αρχαίου Μυκηναϊκού δρόμου που συνέδεε την Τίρυνθα με τη Μιδέα και τα Δεντρά, με τελική κατάληξη τις Μυκήνες. Εκείνο το οδοιπορικό κράτησε μίαν ολόκληρη μέρα. Διασχίζοντας άγνωστα μέρη της αργολικής υπαίθρου, με έφερε κοντά σε τοποθεσίες σημαντικής ιστορικής αξίας και κυρίως με οδήγησε στη βάση του ορεινού πυλώνα των Μυκηνών, τον θρυλικό Τρητό, ο οποίος προστατεύει με τον όγκο του την ακρόπολη και την πόλη των Μυκηνών.

Τότε κοντοστάθηκα κάτω από τον στιβαρό όγκο του Τρητού, αλλά το δέος από το αντίκρυσμα της Μυκηναϊκής ακρόπολης δε με άφησε να τον αποτιμήσω όπως έπρεπε.

Κατηφόρισα στον αρχαιολογικό χώρο

ακολουθώντας πάντα τις πινακίδες της αρχαιολογικής Υπηρεσίας που ανέγραφαν **“Μυκηναϊκός δρόμος”** και τέλειωσα εκείνο το αναπάντεχο οδοιπορικό που κατέγραφε μια μυστική περιπλάνηση στα περίχωρα του μυκηναϊκού βασιλείου.

Το βουνό πάνω από τις Μυκήνες ξεχάστηκε ώσπου το ξαναείδα περνώντας από την παλιά εθνική οδό Άργους – Κορίνθου να ορθώνεται επιβλητικό, ξερό και άγονο πάνω από τον αρχαιολογικό χώρο και την ακρόπολη των Μυκηνών. Ξαναστάθηκα, πρόσεξα πως αχνοφαίνονταν ένα δρομάκι ή μονοπάτι που ανέβαινε ως την κορυφή κι έβαλα στόχο και στοίχημα να το σκαρφαλώσω για να δω από κει πάνω όλο τον γεωφυσικό πλούτο των Ατρείδων.

Άνοιξα χάρτες και βιβλία για να πληροφορηθώ το όνομα του βουνού μα δεν βρήκα τίποτα. Στη διαδρομή των ημερών τα μόνα στοιχεία που κατέγραψα για την ονομασία του βουνού ως Τρητός ήταν ένα απόσπασμα από το εξαιρετικό ποίημα “Κάτω από τον ίσκιο του βουνού” που περιέχεται στην “Τέταρτη Διάσταση” του Γιάννη Ρίτσου, ο οποίος το πληροφορήθηκε, στις

Άποψη της Μυκηνναϊκής Ακρόπολης από την κορυφή του Τρητού.

Μυκίνες, το 1960, ρωτώντας προφανώς για το όνομα του βουνού που υψώνεται πάνω από το βασίλειο των Μυκηνών.

Συγκεκριμένα γράφει επιλέγοντας ο Ρίτσος: “Αξαφνα πύκνωσαν τα σύννεφα κι άρχισε ν’ αστράφτει στην κορυφή του Τρητού”.

Η δεύτερη αναφορά στο όνομα του βουνού (η πιο ρεαλιστική) προέρχεται από το τρίτομο έργο του Νίκου Νέζη “Τα ελληνικά βουνά” στο οποίο αναφέρεται ως Χαρβάτι ή Αγιολιάς, με υψόμετρο 809 μέτρα, ΒΑ από τον οικισμό Μυκίναι, στην κορυφή του οποίου υπήρχε από την αρχαιότητα φρουκτώριο και σήμερα εκκλησιάκι του Προφήτη Ηλία.

Τέλος ως Τρητό ξανασυνάντησα την επιβλητική κορυφή του μυκηνναϊκού βουνού στο βιβλίο “Αρχαιολογικοί χώροι της Πελοποννήσου” που γίνεται αναφορά με αυτό το όνομα από τον Πausανία, πράγμα που οδήγησε τον Σλήμαν να ξεκινήσει ανασκαφές το 1878 και να φέρει στο φως την Πύλη των Λεόντων και την ακρόπολη, μαζί με τους συλημένους τάφους των βασιλέων. Αλλά ο Pausanias έγραψε για το βουνό που διέσχισε από την Κορινθία μέχρι τις

Μυκίνες τον 2^ο μ.Χ. αιώνα, με αποτέλεσμα να αποκαλυφθεί ο περίφημος μυκηνναϊκός δρόμος.

Πηγαίνοντας στην Επίδαυρο φέτος για την παράσταση “Οιδίπους επί Κολωνών”, αφιέρωσα ολόκληρη την επόμενη μέρα στην ανίχνευση του Μυκηνναϊκού δρόμου που οδηγεί στην κορυφή του Τρητού.

Βρέθηκα το πρωί στο χώρο πάρκιν λίγο πριν τον τάφο του Ατρέα. Ρωτώντας για τον Τρητό δεν ήξερε κανένας ντόπιος να με ενημερώσει. Μόλις όμως τους είπα για το **Χαρβάτι** (παλιά ονομασία του χωριού των Μυκηνών), τότε μου έδειξαν την κορυφή του βουνού που οι Μυκηνναίοι το γνωρίζουν με το όνομα **Αγιολιάς**.

Έπρεπε, όπως μου υπέδειξαν, να επιστρέψω στο νεκροταφείο του χωριού και από κει να πάρω ένα στενό δρομάκι που φεύγει πίσω από το Κοιμητήριο, το οποίο θα με έβγαζε, αν τα κατάφερα, στις παρυφές του βουνού από τις οποίες ξεκινά το μονοπάτι για την κορυφή.

Πράγματι επέστρεψα στο νεκροταφείο των Μυκηνών κι από κει χώθηκα σε ένα στενό ασφάλτινο δρομάκι που για τρία

χιλιόμετρα με πήγαινε πλάι από τον αρχειολογικό χώρο, ωστόσο σταματούσε η άσφαλτος και άρχιζε ένας βασανιστικός χωμάτινος δρομίσκος, ο οποίος με έβγαλε στη στάση δυο κτηνοτρόφων.

Σταμάτησα να τους ρωτήσω και να που οι τσοπάνηδες ήφεραν και το αρχαίο όνομα του βουνού αλλά και κάθε χνάρι από την σκληρή ασβεστολιθική ταυτότητά του.

Διέκοψαν το άρμεγμα για να μου ευχηθούν καλή πορεία ίσαμε το φρυκτώρειο όπως μου είπαν, τον αρχαίο βωμό και το ξωκλήσι του Αγιολιά. Αν κατάφερα να φτάσω στην κορυφή θα αντίκριζα ολόκληρη την Αργολίδα, μα πιο πολύ θα ήμουν από τους ελάχιστους τυχερούς που τα μάτια τους θα πλανιόντουσαν πάνω από το υπέροχο ανάγλυφο των Μυκηνών, έτσι όπως δεν μπορεί να το απολαύσει κανένας...

Απέφυγα μερικές στροφές του σκαμμένου δρόμου μέχρι που έφτασα σε σημείο από το οποίο αρχίζει η σηματοδότηση του δύσβατου μονοπατιού για την κορυφή.

Η ανάβαση ως προς την επικινδυνότητα και τις δυσκολίες προσομοιάζει με τις αναβάσεις των τελευταίων μέτρων των ψηλών ελληνικών βουνών. Το ευδιάκριτο μονοπάτι είναι σπαρμένο με απίθανα τρόχαλα και κοτρώνια που σκάβουν το πέλμα και ανατρέπουν την ισορροπία του αναβάτη.

Στροβιλίζεται πάνω στη νότια πλαγιά του κακοτράχαλου βουνού που είναι κατακόκινη από τον συμπαγή ασβεστόλιθο και τις έντονες σχιστολιθικές πλάκες. Όσο ανηφορίζω, τόσο αποκαλύπτεται ο μυκηναϊκός περίγυρος, τα γύρω βουναλάκια, οι λόφοι, οι σάρες (Σάρα λέγεται και το απέναντι βουναλάκι, ύψους 660 μέτρων που συναποτελεί με τον Τρητό ένα πανέμορφο δίδυμο προστατευτικό πλέγμα πάνω από τη μυκηναϊκή ακρόπολη).

Θα χρειαστώ 60' περίπου γρήγορης ανάβασης που θα με βγάλουν στο πλάτωμα της κορυφής, σημείο απ' το οποίο θα αντικρίσω το ξωκλήσι του Αγιολιά.

Θα σκορπίσω τα βήματά μου σε ολόκληρο το ανώμαλο ανάγλυφο, που έχει την όψη μεγάλης ορεινής κορυφώσης. Μα δεν είναι παρά μονάχα 809 μέτρα.

Στο κέντρο της κορυφής το αφιέρωμα

στον προφήτη των κορυφών, με μια ωραία εικόνα όμως στο εσωτερικό του κουρελιασμένου Αν-Γιάννη του Πρόδρομου. Σε απόσταση μόλις δέκα μέτρων το αποκομμένο κολωνάκι της κορυφής, δίπλα ακριβώς (ανατολικά της κορυφής) ένα θεμελιακό υπόστρωμα πιθανής φρυκτωρίας και από την αντίθετη πλευρά οι πέτρες που έχουν ανασκαφεί από αρχαιοκάπηλους και χρυσοθήρες ανέκοψαν όποια προσπάθεια προσομοίωσης του χώρου με αρχαίο βωμό.

Αλλά η στάση και η προσοχή του επισκέπτη και του περιηγητή, που θ' αποφασίσει να αναλώσει δυνάμεις και αντοχές σε αυτή την ορειβασία, θα τον αποζημιώσουν στο έπακρο.

Μονάχα η αεροπορική θέα και φωτογράφιση μπορεί να συγκριθεί με τούτη την εικόνα του μυκηναϊκού μεγαλείου. Διακρίνεται καθαρά ολόκληρη η αρχαία πόλη, το Μουσείο, η ακρόπολη, οι τάφοι, το Αργος, η Τίρυνθα, ο αργολικός κόλπος και τα βουνά της Αρκαδίας που αχνοφαίνονται στο βάθος.

Όρες μπορείς να μείνεις εδώ πάνω και να στριφογυρίζεις στην ιστορία, στα χνάρια και στους μύθους του πρωιμότερου πολιτισμού της ανθρωπότητας.

Σημειώσεις:

1.- Από τη στροφή του Νεκροταφείου θα χρειαστείτε πέντε ακριβώς χιλιόμετρα μέχρι το τελικό σημείο ανάβασης στην κορυφή.

2.- Τα τρία χιλιόμετρα είναι κακής ποιότητας άσφαλτος και τα δύο κάκιστος πετρώδης δρόμος.

3.- Στη διαδρομή θα χρειαστεί ν' ανοίξετε δυο μεγάλους συρταρωτούς φράχτες που πρέπει να ξανακλείσετε.

4.- Ο Γιάννης και ο Χαράλαμπος, οι δυο κτηνοτρόφοι, στις Παρυφές του Τρητού, είναι άριστα ενημερωμένοι (και καλλιεργημένοι για να συζητήσετε μαζί τους οτιδήποτε αφορά τον τόπο), καλύτερα από οποιονδήποτε τουριστικό έμπορο ή πρματευτή των Μυκηνών που δεν έχει χαμπάρι σε ποιον τόπο έτυχε να ζήσει...